

Európai szabályozáspolitikai kihívások

Szerkesztette
Strihó Krisztina – Szegedi László

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Európai szabályozáspolitikai kihívások

Európai szabályozáspolitikai kihívások

Szerkesztette

Strihó Krisztina – Szegedi László

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Budapest, 2022

A kötet az Innovációs és Technológiai Minisztérium mint Támogató által a TUDFO/51757-1/2019-ITM iktatószámom meghozott támogatói döntése alapján, az NKFIH-830-8/2019. számú megállapodásban foglaltak szerint, a 2019. évi Tématerületi Kiválósági Program céljainak elérése érdekében költségvetési támogatásból valósult meg.

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROJEKT

Szerzők

Dudás Krisztina
Harkai István
Klenanc Miklós
Knapp László
Kozák Henriett
Kozák Kornélia
Lukács Adrienn
Mernyei Ákos
Muzsalyi Róbert
Naszladi Georgina

Orbán Endre
Simon Emese Réka
Strihó Krisztina
Szarka Gergely
Szirbik Miklós
Szűcs Anikó Edit
Szűcs Gáborné
Teleki Bálint
Ujlaki Anikó
Váradi Szilvia

Szakmai lektor
Vörös Imre

A kézirat lezárásának időpontja: 2021. június 8.

Kiadja a Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Ludovika Egyetemi Kiadó
A kiadásért felel: Deli Gergely rektor

Székhely: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.
Kapcsolat: kiadvanyok@uni-nke.hu

Felelős szerkesztő: Pordány Katalin
Olvasószerkesztő: Kalsics Ildikó
Korrektor: Kutas Éva
Tördelőszerkesztő: Stubnya Tibor

Nyomdai kivitelezés: Pátria Nyomda Zrt.
Felelős vezető: Orgován Katalin vezérigazgató

ISBN 978-963-531-426-3 (nyomtatott)
ISBN 978-963-531-427-0 (elektronikus PDF) | ISBN 978-963-531-428-7 (ePub)

© A szerkesztők, 2022
© A szerzők, 2022
© A kiadó, 2022

Minden jog védve.

Tartalom

Rövidítések jegyzéke	7
A kötet szerzői és szerkesztői	9
Előszó	11
<i>Dudás Krisztina – Mernyei Ákos</i> Újabb kihívások az európai klímapolitika előtt, különös tekintettel Az európai zöld megállapodásra	13
<i>Harkai István</i> Végfelhasználói jogok a digitális szerzői jogban	25
<i>Klenanc Miklós</i> A mesterséges intelligencia szabályozása az Európai Unióban	33
<i>Knapp László</i> Az uniós jogi személyiség és alkalmazásának korlátai	49
<i>Kozák Henriett</i> A gyermek védelmét szolgáló intézkedési lehetőségek jogellenes elvitel esetén a Brüsszel IIa rendelet hatálya alatt és azt követően	59
<i>Kozák Kornélia – Szirbik Miklós</i> Fenntartható befektetővédelmi jogalkotás az intra-EU-megállapodások területén, tekintettel az Európai Unió Bíróságának az Achmea-ügyben hozott ítéletére	71
<i>Lukács Adrienn</i> A GDPR kihívásai a munkajogban	87
<i>Muzsalyi Róbert</i> Az EU-jog érvényesítésének tagállami keretei	97
<i>Naszladi Georgina</i> A többszintű alapjogvédelem mint a fenntartható biztonság és társadalmi környezet egyik pillére	109
<i>Orbán Endre</i> A bírói függetlenség mint a joghoz való hozzáférés garanciája	119
<i>Simon Emese Réka</i> A mesterséges intelligencia kihívásai a szellemi tulajdon védelmének területén	131
<i>Strihó Krisztina</i> Jogi csemegék az elektronikus kereskedelem témaköréből	139
<i>Szarka Gergely</i> Hatályba lépnek a DAC6-irányelv szerinti adatszolgáltatási kötelezettségek	149
<i>Szűcs Anikó Edit</i> A nehéz helyzetben lévő vállalkozások állami támogatásának lehetőségei az Európai Unió szabályai keretében	157

<i>Szűcs Gáborné</i> Oktatáspolitikai: a társadalmi fenntarthatóság egyik alapkövének szabályozása az Európai Unióban	165
<i>Teleki Bálint</i> A kriptovalutákkal kapcsolatos szabályozási hiányosságok az Európai Unióban	175
<i>Ujlaki Anikó</i> Az Emberi Jogok Európai Egyezménye vs. EU Alapjogi Charta – a házasságkötéshez való jog tükrében	185
<i>Váradi Szilvia</i> Az információs társadalom iránti bizalom erősítését célzó szabályozási módszerek az uniós adatvédelem területén	195
Felhasznált irodalom	205

Rövidítések jegyzéke

Alapjogi Charta	Az Európai Unió Alapjogi Chartája (Az Európai Unió Hivatalos Lapja [HL], C 202. 2016. június 7. 389–405.)
Alaptörvény	Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
Bizottság	Az Európai Unióról szóló szerződés (EUSz) 13. cikke szerint uniós intézményként működő Európai Bizottság
Btk.	a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
EGK	Európai Gazdasági Közösség
EGK-szerződés, EGKSz	Az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó szerződés (Róma, 1957. március 25.)
EJEB	Emberi Jogok Európai Bírósága; az Emberi Jogok Európai Egyezménye (EJEE) betartásának felügyeletére létrehozott bíróság
EJEE	Emberi Jogok Európai Egyezménye; az Európa Tanács 1950. november 4-én Rómában kelt Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről című dokumentuma
EKB	az EUSz 13. cikke alapján az Európai Unió intézményeként működő Európai Központi Bank
ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete
ESZAK-szerződés	Az Európai Szén- és Acélközösséget létrehozó szerződés (Párizs, 1951. április 18.), lejárt: 2002. július 23.
EUB	az Európai Unió Bírósága (vagy: Európai Bíróság), az EUSz 13. cikke alapján az Európai Unió intézménye, amely az EUSz 19. cikke szerint a bíróságból és a törvényszékből áll; a Lisszaboni Szerződés hatálybalépése előtt: az Európai Közösségek Bírósága
EUMSZ	Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (HL C 202, 2016. június 7. 47–389.)
Euratom-szerződés, EAKSz	Az Európai Atomenergia-közösséget létrehozó szerződés (HL C 327, 2012. október 26. 1–107.)
EUSz	Az Európai Unióról szóló szerződés (HL C 202, 2016. június 7. 13–46.)
GDPR	az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (HL L 119, 2016. május 4. 1–88.)
Lisszaboni Szerződés	Lisszaboni Szerződés az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról, amelyet Lisszabonban írtak alá 2007. december 13-án (HL C 306, 2007. december 17. 1–271.)
Mt.	a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény
OECD	Gazdasági és Együttműködési Fejlesztési Szervezet (Organisation for Economic Co-operation and Development)
Parlament	az Európai Parlament (EUSz 13. cikk)
Ptk.	a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény

Számvevőszék	Európai Számvevőszék, az EUSz 13. cikke alapján az Európai Unió intézménye
Törvényszék	az EUSz 19. cikke szerint az EUB részeként az Európai Unió intézménye (korábban: Elsőfokú Bíróság)
WIPO	a Szellemi Tulajdon Világszervezete az ENSZ 1967-ben létrehozott szakosított szervezete (World Intellectual Property Organization)

A kötet szerzői és szerkesztői

DUDÁS Krisztina vezető kormánytanácsos, Miniszterelnökség Parlamenti és Stratégiai Államtitkárság Közpolitikai Elemzési Főosztály.

HARKAI István tanársegéd, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Összehasonlító Jogi és Jogelméleti Intézet.

KLENANC Miklós ügyvéd, Réti, Várszegi és Társai Ügyvédi Iroda.

KNAPP László egyetemi adjunktus, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar Nemzetközi és Európai Jogi Tanszék.

KOZÁK Henriett bíró, Fővárosi Törvényszék, polgári ügyszak.

KOZÁK Kornélia tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Európai Köz- és Magánjogi Tanszék.

LUKÁCS Adrienn tanársegéd, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar MKTB Képzések Intézet.

MERNYEI Ákos Péter tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Európai Köz- és Magánjogi Tanszék.

MUZSALYI Róbert egyetemi tanársegéd, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Polgári Eljárásjogi Tanszék.

NASZLADI Georgina főtanácsadó, a Kúria Közigazgatási Kollégiuma.

ORBÁN Endre tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Európai Köz- és Magánjogi Tanszék.

SIMON Emese Réka jogi ügyintéző, Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala Jogi és Nemzetközi Főosztály.

STRIHÓ Krisztina tudományos munkatárs, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Európai Köz- és Magánjogi Tanszék.

SZARKA Gergely ügyvéd, Dr. Szarka Ügyvédi Iroda.

SZEGEDI László adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Európai Köz- és Magánjogi Tanszék.

SZIRBIK Miklós adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Európai Köz- és Magánjogi Tanszék.

SZŰCS Anikó Edit tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Európai Köz- és Magánjogi Tanszék.

SZŰCS Gáborné doktori hallgató, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Doktori Iskola.

TELEKI Bálint doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatás-tudományi Doktori
Iskola.

UJLAKI Anikó doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatás-tudományi Doktori
Iskola.

VÁRADI Szilvia egyetemi adjunktus, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Nemzetközi Jogi és Európa-jogi Tanszék.

Előszó

A társadalmi fenntarthatóság napjaink egyik meghatározó témaköre. Jelen időszak korszakhatárt jelent, hiszen a koronavírus teremtette helyzet kihívás és lehetőség egyszerre mind a tudományos kutatások és kutatók, mind a gyakorlati szakemberek számára. Ebben a helyzetben felértékelődött, egyúttal a viták kereszttüzebe is került, hogy mi a szabályozás helyes szintje, a fellépés intenzitásának szükséges mértéke, az egymással szükségszerűen összekapcsolódó ágazatok közötti koordináció lefolytatásának kívánatos módja.

Ezek a kihívások egyértelmű lehetőséget is teremtenek, hogy nemzetállami, régiós és globális szinten történjen meg egyfajta szemléletváltás, amely a tudományos kutatás helyzetét és szerepét is újradefiniálja. Ennek okán jelen kötet a tematikus egységek széles spektrumát öleli fel. Célunk ezzel az uniós szabályozás szemszögéből a társadalmi fenntarthatóság kérdésének mélyebb és kellően szerteágazó vizsgálata. Így kötetünk vizsgálja a társadalmi életminőség javulását, a szociális jólét elérését, a gazdasági fejlődést, valamint az egészséges környezeti feltételek megteremtését. Ennek keretében és azon túl is szerzőink foglalkoznak a demokratikus jogok érvényesülésével, a társadalmi biztonság megteremtésével is. Emellett az Európai Unió számos szabályozáspolitikai kihívással szembesül a modern technológiák vívmányainak alkalmazásától a szociális igazságszolgáltatáson át egészen az esélyegyenlőség biztosításának követelményéig. Színes szövegeként ezeket a kihívásokat szeretnénk felvillantani különböző jogterületek vizsgálatával – bízva abban, hogy jelen munka hozzájárulhat az Európai Uniót érintő kihívások megértéséhez a 2020-as évek elején.

Budapest, 2021. június 8.

A szerkesztők

Vákát

Újabb kihívások az európai klímapolitika előtt, különös tekintettel Az európai zöld megállapodásra

Bevezetés

Az Európai Unió (EU) törekvései között napjainkban egyre hangsúlyosabb szerepet tölt be a környezet- és klímavédelem. Noha az európai integráció kezdetén a tagállamok elsősorban a gazdasági együttműködés megvalósítására fókuszáltak, az integráció mélyülésével egyre jobban az uniós szabályozás körébe kerültek a környezet-, illetve a klímavédelmet övező kérdések is.

Napjaink uniós környezetpolitikája elsődlegesen az EUMSZ 191–193. cikkeire támaszkodik. Az EUMSZ alapján az EU környezetpolitikájának kiemelt céljai közé tartozik az arra való törekvés, hogy hozzájáruljon a regionális vagy világméretű környezeti problémák leküzdéséhez. Ennélfogva az uniós környezetpolitika sarkalatos pontja az éghajlatváltozás elleni küzdelemre irányuló intézkedések ösztönzése és a szabályozási környezet kialakítása.

Tekintettel arra, hogy a környezetvédelem, valamint az ahhoz szorosabban kapcsolódó területek – mint a közlekedés vagy az energiaügy – az EUMSZ 4. cikke szerint a megosztott hatáskörök közé tartoznak, e téren erősebben kirajzolódhatnak a tagállamok és az EU közötti érdekütközések, amelyek megnehezíthetik a célok elérését.

Az EU és a tagállamok közötti hatáskörmegosztási vitában újabb fejezetet nyithat az Európai Bizottság (a továbbiakban: a Bizottság) által 2020. március 4-én közzétett rendelettervezet a klímasemlegesség elérését célzó uniós keretrendszer létrehozásáról. Az európai klímatorvényként is emlegetett tervezet a Bizottság 2019 decemberében bemutatott európai zöld megállapodásának (a továbbiakban: a megállapodás) részét képezi. Ebben a Bizottság számos kezdeményezést mutat be, amelyek mindegyike a környezeti és éghajlati kockázatok leküzdésére irányul. A megállapodás alapot ad a Bizottság további zöldstratégiáinak és (új vagy meglévő jogszabályt módosító) jogszabályi javaslatainak kidolgozásához, amelyek vélhetően az európai gazdaság szinte minden szegmensére hatással lesznek. Célkitűzéseit a tagállamok alapvetően támogatják, a megvalósítás és a konkrét intézkedések tekintetében azonban számos eltérő álláspont fogalmazódott meg. Ebből adódóan – tekintettel az EU és a tagállamok gyakran eltérő gazdasági megfontolásaira, céljaira és kiindulópontjaira – további érdekellentétek kerülhetnek felszínre.

Jelen tanulmány elsőként az EU környezetpolitikájának kialakulását és jogi alapjait mutatja be, különös tekintettel a tagállamok részvételi lehetőségeire. Ezt követően *Az európai zöld megállapodás* áttekintése mellett az európai klímatorvény-tervezet (a továbbiakban: a klímatorvény) veszi górcső alá. A tanulmány középpontjában a klímatorvény jogilag leginkább vitatott rendelkezései állnak: a felhatalmazáson alapuló

jogi aktusok. Ezek kapcsán az uniós intézmények és a tagállamok viszonyára fókuszálva arra keressük a választ, hogy vajon mennyire lehet feszültségektől mentes az uniós klímapolitika.

Az Európai Unió környezet- és klímavédelmi politikája

Az európai integráció kezdetén az alapító tagállamok elsősorban a gazdasági együttműködés elmélyítésére helyezték a hangsúlyt. Az egyre nagyobb figyelmet kapó környezeti szennyezések azonban olyan határokon átívelő problémaként jelentkeztek, amelyek megkívánták a nemzetközi együttműködést. A környezeti kockázatok kezelése, valamint a globális közjavak védelme tekintetében uralkodó paradigmává vált, hogy nem a nemzetállami, hanem a regionális szinten megvalósítható programokra kell koncentrálni. Emellett egyre elfogadottabbá vált az a nézet is, hogy az egységes környezetvédelmi normák kialakítása nélkülözhetetlen a belső piac működéséhez.¹ A közösségi szabályozás hiánya ugyanis ahhoz vezethet, hogy a környezetileg felelős módon működő gazdaságok hátrányba kerülnek a környezetvédelemre forrásokat nem fordító gazdaságokkal szemben. A környezetpolitika kialakítása mellett további gazdasági érvként szólt, hogy a környezeti problémák nem megfelelő kezelése jelentős többletköltséggel járhat a gazdasági szereplők számára: a szennyeződés felszámolása, valamint a környezetszennyezések következtében kialakuló egészségügyi problémák kezelése számottevő többletráfordítást okozhat.²

A közösségi környezetvédelem jogi alapjai

1957-ben a Római Szerződés nem tartalmazott semmiféle rendelkezést a közös környezetvédelmet illetően. A 1960-as évektől azonban a 2. cikke által megfogalmazott alapelvekre egyre inkább úgy tekintettek, mint amely alá tartozik a közösségi környezetvédelem is.³ E szerint a Közösség feladata többek között, hogy „területén előmozdítsa a gazdasági tevékenységek harmonikus fejlődését, a folyamatos és kiegyensúlyozott gazdasági növekedést, a nagyobb stabilitást és az életszínvonal gyorsabb emelkedését”.⁴

Az európai környezetpolitika első valódi mérföldkövének az Európai Tanács 1972-es párizsi ülése tekinthető. Az ülésen részt vevő állam-, illetve kormányfők egyöntetűen megállapodtak abban, hogy szükség van a közösségi környezetpolitika kialakítására, és egy cselekvési program kialakítását kérték.⁵ A párizsi csúcseredményeképpen

¹ Fodor László: *Környezetjog*. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2015. 79.

² Pató Zsuzsanna: *Az Európai Unió és a környezetvédelem – Fejezetek az Európai Unió közpolitikáiból*. Budapest, Magyar Természetvédők Szövetsége, 1998. 51–52.

³ Fodor (2015): i. m. 79.

⁴ Római Szerződés, 2. cikk.

⁵ Laky Zsuzsanna: *Környezetpolitika: általános elvek és alapvető keretek*. *Európai Parlament*, 2019. Online: www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/71/kornyezetpolitika-altalanos-elvek-es-alapveto-keretek

elfogadott akcióprogram elsősorban célkitűzéseket, alapelveket fogalmazott meg, így a konkrétumok, kötelező operatív szabályok hiánya jellemezte.⁶

Az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: az EUB vagy a Bíróság) döntéseivel már azelőtt jelentősen hozzájárult az uniós környezetvédelem alakításához, hogy annak közvetlen jogalapja megjelent volna a szerződésekből.⁷ A C-240/83. számú ügy során a Bíróság jogi állásfoglalásában kimondta, hogy a környezetvédelem „egyike a Közösség lényegi céljainak”, amely ebből kifolyólag akár az áruk szabad mozgásának elvét is korlátozhatja.⁸ Nem sokkal később, a „dán palack” ügyként elhíresült C-302/86. számú eset során a testület ismételten megerősítette, hogy a környezetvédelem a Közösség alapvető érdeke, sőt egyben kötelezettsége is.⁹

A ma hatályos szabályozás alapjait végül az *Egységes Európai Okmány* fektette le 1986-ban, majd 1993-ban a Maastrichti Szerződés által a környezetpolitika bekerült a hivatalos uniós szakpolitikák körébe. Az Amszterdami Szerződés deklarálta, hogy a környezetpolitikának minden uniós szakpolitikába bele kell épülnie, hiszen – ahogy Ken Collins, az Európai Parlament (a továbbiakban: az EP vagy a Parlament) Környezetvédelmi Bizottságának egykori elnöke is megfogalmazta – „a környezetpolitika bevezetésének nincs értelme abban az esetben, ha ellentmondásban áll más ágazati politikákkal”.¹⁰ A Lisszaboni Szerződés óta az uniós környezetpolitika feladatai között az „éghajlatváltozás elleni küzdelem” külön célkitűzésként szerepel.¹¹ Az EUMSZ szerint az EU a környezeti céljai érdekében szükséges lépésekről elsősorban rendes jogalkotási eljárás keretében dönthet, amely során konzultációt folytat az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsággal, valamint a Régiók Bizottságával is. Meghatározott esetekben azonban a szerződés egyhangúságot követel meg.¹²

A tagállamok lehetőségei a környezet- és klímapolitika területén

Az EU a környezetpolitika területén a tagállamokkal megosztott hatáskörrel rendelkezik.¹³ Jóllehet elviekben a megosztott hatáskör esetén az adott szabályozandó területen

⁶ Bándi Gyula: A környezeti szabályozás útja az európai integrációban, példákkal illusztrálva. *Iustum Aequum Salutare*, 14. (2018), 2. 121–148., különösen 125.

⁷ Bándi Gyula: *Környezetjog*. Budapest, Szent István Társulat, 2011. 158.

⁸ A C-240/83. sz. Procureur de la République v. Association de défense des brûleurs d’huiles usagées (ADBHU) ügyben 1985. február 7-én hozott ítélet: a Bíróság a hulladék olajok kezelésére vonatkozó 75/439. irányelv értelmezéséhez kapcsolódóan többek között arra kereste a választ, hogy hogyan viszonyul egymáshoz a piac szabadsága és a környezet védelme.

⁹ A C-302/86. sz. Bizottság kontra Dán Királyság ügyben 1988. szeptember 20-án hozott ítélet: A visszaváltható palackok kapcsán a Bíróság azt vizsgálta, hogy az áruk szabad mozgásának elvét lehet-e korlátozni környezetvédelmi szempontokra hivatkozva. A Bíróság megerősítette, hogy az elv korlátozás alá eshet a környezet védelme érdekében, ugyanakkor a korlátozásnak arányosnak kell lennie az elérni kívánt céllal.

¹⁰ Pató (1998): i. m. 54.

¹¹ Laky (2019): i. m. 2.

¹² EUMSZ 191–192. cikk.

¹³ EUMSZ 4. cikk.

az EU és a tagállam egyaránt hozhat intézkedéseket, a tagállami hatáskör valójában inkább csak feltételesnek mondható. A környezetpolitika területén hallgatólagos formájában megjelenik ugyanis az előfoglalás intézménye. A kifejezett előfoglalással ellentétben a hallgatólagos előfoglalás nem utalja az adott terület szabályozását kizárólag az EU hatáskörébe, ugyanakkor a tagállami jogalkotás több szempontból is akadályoztatva van.¹⁴ A tagállamnak ugyanis csak addig van lehetősége a terület szabályozására, ameddig az EU az adott kérdésben még nem hozott intézkedést.¹⁵

Az EUMSZ jogharmonizációs rendelkezései alapján a tagállamoknak azonban arra is van lehetőségük, hogy fenntartsák egyes nemzeti intézkedéseiket, amennyiben azok a környezet védelmét szolgálják. Sőt, a tagállamok akár a jogharmonizációt követően is dönthetnek úgy, hogy a közösségi szabályozástól eltérő nemzeti rendelkezést léptetnek hatályba, amennyiben az az uniós jog által nem szabályozott problémát érint, esetleg az uniós jognál szigorúbb intézkedést foganatosít. Ez abban az esetben lehetséges, ha a harmonizációt követően a tagállam új tudományos bizonyítékon alapuló, a környezet (vagy a munkakörnyezet) védelmével kapcsolatos nemzeti rendelkezések bevezetését tartja szükségesnek a tagállamra jellemző olyan probléma miatt, amely a közösségi intézkedés elfogadását követően merült fel. Amennyiben az adott tagállam szükségesnek tartja a saját szabályozásának fenntartását vagy az uniós szabályozástól eltérő rendelkezések bevezetését, akkor a (bevezetendő) nemzeti rendelkezésekről és a fenntartás, illetve a bevezetés indokáról értesítenie kell a Bizottságot. A Bizottság ezt követően megvizsgálja a nemzeti rendelkezéseket, hogy azok nem jelentenek-e rejtett kereskedelmi korlátozást vagy akadályt a belső piac működésére nézve, illetve hogy nem válnak-e a tagállamok közötti önkényes megkülönböztetés eszközévé, majd a vizsgálatot követően elutasítja vagy jóváhagyja a tagállam rendelkezéseit.¹⁶ Mindezek alapján az EU harmonizációs intézkedéseitől a tagállamok kétféleképpen is eltérhetnek: vagy fenntartják korábbi rendelkezéseiket, vagy utólag vezetnek be egy új, de az uniós szabályozástól eltérő rendelkezést.¹⁷ Az uniós jog elvárásainak felpuhítására ugyanakkor a tagállamoknak nincs lehetőségük.

Ezenfelül az EU és a tagállamok számára is lehetőség van a harmadik országokkal és a nemzetközi szervezetekkel való együttműködésre a környezetvédelem területén. Következésképpen környezetvédelmi tárgyú nemzetközi szerződéseket az EU és a tagállamok is köthetnek, azaz a nemzetközi együttműködésekkel illetően az EU hatásköre nem kizárólagos, és nem feltétlen, hanem itt is a megosztott hatáskör elve érvényesül.¹⁸

¹⁴ Szabó Marcel – Lánkos Petra – Gyeney Laura: *Az Európai Unió jogi fundamentumai*. Budapest, Szent István Társulat, 2017. 81.

¹⁵ Blutman László: *Az Európai Unió joga a gyakorlatban*. Budapest, HVG-ORAC, 2010, 2013, 2014. 113.

¹⁶ EUMSZ 114. cikk.

¹⁷ Bándi (2011): i. m. 165. Érdemes megjegyezni, hogy az integráció kezdetén, amikor a közösségi környezetpolitika még nem bírt közvetlen joggal, akkor a Római Szerződés jogharmonizációs rendelkezéseit használták fel a környezeti szabályok bevezetésére. A Római Szerződés 100. cikkét – amely a jogszabályok közelítését írta elő a közös piacot közvetlenül érintő területeken – mintegy 20 éven át alkalmazták jogalapként. Alkalmazása mögött az az alapgondolat húzódott, hogy a különböző, egymással akár szembemenő nemzeti környezeti szabályok akadályt gördíthetnek a közös piac működése elé (Bándi [2018]: i. m. 128.).

¹⁸ EUMSZ 191. cikk (4) bek.

A fentiek alapján látható, hogy bár az uniós környezetpolitika a megosztott hatáskörök közé tartozik, a tagállamok mozgástere viszonylag szűk az önálló környezeti intézkedések bevezetését illetően. A tagállamok lehetőségeit jól érzékelteti az az adat, amely szerint a nemzeti környezetvédelmi jogszabályok megközelítőleg 80%-a uniós jogszabályokon alapul.¹⁹ Az új Bizottság aktív környezetpolitikai szerepvállalását tekintve pedig elképzelhető, hogy ez az arány az EU-s szabályozás javára tovább nőne.

Az európai zöld megállapodás

A 2019 decemberében hivatalba lépett Bizottság kiemelt figyelmet szentel a klímaváltozás problémájának. Elnökének, Ursula von der Leyennek meggyőződése, hogy Európának vezető szerepet kell vállalnia az éghajlatváltozás elleni küzdelemben.²⁰ A Bizottság 2019. december 11-én mutatta be a *European Green Deal – Az európai zöld megállapodás* – című tervezetet, amelynek a Parlament 2020. január 15-én nagy többséggel bizalmat szavazott, noha a benne foglaltaknál még grandiózusabb lépések kitűzését szorgalmazza.²¹

A megállapodás egyfajta növekedési stratégiát vázol fel, amelynek segítségével az EU elméletben egy erőforrás-hatékony és versenyképes gazdaság kialakítását és működtetését célozza meg.²² Egyik központi célkitűzése szerint az EU-nak 2050-re klímasemlegesé kell válnia. A 2050-es uniós klímasemlegeségre vonatkozó politikai döntés az Európai Tanács 2019. december 12-i ülésén született, s Magyarország is támogatta. Az integráció történetét szemlélve érdekes fordulatnak tűnhet, hogy míg 1953-ban az alapító tagállamok a szén- és acéltermelés összehangolását tűzték ki célul maguk elé, 2020-ban a tagállamok már a szén helyett a megújuló energiaforrások alkalmazására, egy modern, erőforrás-hatékony gazdaság fenntartására, illetve a fenntarthatóbb, környezetbarát termelésre törekednek.²³

A tervezet további céljai között szerepel az emberi, valamint az állat- és növényvilág védelme a környezeti kockázatokkal és hatásokkal szemben, valamint az európai vállalatok támogatása abban, hogy világelsővé váljanak a környezetbarát termékek forgalmazásában, illetve a környezetbarát technológiák alkalmazásában. A megállapodás rögzíti annak fontosságát, hogy a zöld életmódra történő átállásnak méltányosnak és inkluzívnak

¹⁹ Bándi (2018): i. m. 121.

²⁰ Ursula von der Leyen: *Ambiciózusabb Unió – Programom Európa számára*. Luxembourg, Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2019. 5. Online: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/political-guidelines-next-commission_hu.pdf

²¹ Európai Parlament: *A Parlament támogatja az európai zöld megállapodást, és még ambiciózusabb lépéseket vár*. Sajtóközlemény (2020. január 15.). Online: www.europarl.europa.eu/news/hu/press-room/20200109IPR69902/a-parlament-tamogatja-a-zold-megallapodast-es-meg-ambiciozusabb-lepeseket-var

²² Európai Bizottság: *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. Az európai zöld megállapodás*. COM(2019) 640 final (2019. december 11.), 2.

²³ Olav Soldal: *Green Is the New Black*. *The New Federalist*, 2020. március 3. Online: www.thenewfederalist.eu/green-is-the-new-black

kell lennie, így kiemelt figyelmet kell fordítani azokra a területekre, gazdasági ágazatokra, munkavállalói csoportokra, amelyek a leginkább ki lesznek téve az átállással járó kihívásoknak.²⁴ Szövegében az uniós környezetvédelem egyik lényeges alapelve, az integráció is megjelenik, amely szerint a környezetvédelmi követelményeknek az EU más szakpolitikáinak részeként is meg kell mutatkozniuk.²⁵ A tervezet megállapítja ugyanis, hogy a megállapodás célkitűzéseire minden uniós fellépésnek és az uniós szakpolitikáknak illeszkedniük kell.

A megállapodás tartalmazza a célok eléréséhez szolgáló intézkedések ütemtervét, amelyet szükség esetén – a fejlemények, valamint a szakpolitikai válaszok fényében – aktualizálnak. A Bizottság szerint az EU közösen, egységes fellépéssel képes arra, hogy fenntarthatóbb pályára állítsa a gazdaságát, ugyanakkor tudatában van annak, hogy a környezetvédelmi törekvéseket Európa nem tudja egyedül megvalósítani. Von der Leyen célja, hogy az EU vezető szerepet töltsön be az éghajlatváltozás elleni globális küzdelemben, ugyanakkor szükséges az is, hogy szomszédjait, partnereit és a nagy széndioxid-kibocsátó gazdaságokat is ösztönözze az európai zöld irányvonal követésére.²⁶

A megállapodás részeként a Bizottság a 2050-re kitűzött klímasemlegességi célt rögzítő európai éghajlat-politikai jogszabályra irányuló javaslatát 2020 márciusában tette nyilvánossá.

Az európai klímátörvény

A klímasemlegességet célzó tervek jogi érvényre juttatásának céljából a Bizottság 2020. március 4-én terjesztette elő „a klímasemlegesség elérését célzó keret létrehozásáról és az (EU) 2018/1999 rendelet módosításáról szóló” rendelettervezetet, amelyet „európai klímátörvény”-ként is emlegetnek. A rendelettervezet egyik kiemelt célja a 2050-es uniós klímasemlegesség célkitűzésének jogszabályi rögzítése. Az Európai Tanács már 2019 decemberében jóváhagyta a célkitűzést, tekintettel azonban arra, hogy az Európai Tanács következtetései nem bírnak jogi kötőerővel, a cél iránti politikai elköteleződést egy rendelet megalkotásával tudják csak jogilag kötelezővé tenni.²⁷

A tervezet szerint az EU összehangolt fellépése hatékonyan kiegészítheti és megerősítheti a nemzeti intézkedéseket, fokozva ezáltal az éghajlatváltozással kapcsolatos fellépések sikerességét. A rendelettervezet – számos elismert érdeme mellett és ilyenkor természetes módon – több ponton kritika tárgyává vált mind a klímaaktivisták, mind a tagállamok körében, amelyek – bár egymástól egyes esetekben eltérő okokból kifolyólag – fenntartásokkal fogadták azt. A zöldszervezetek bírálata szerint a tervezet nem elég ambiciózus, és nem alkalmas arra, hogy az EU eleget tegyen a párizsi

²⁴ COM(2019) 640 final, 2.

²⁵ Fodor (2015): i. m. 79.

²⁶ COM(2019) 640 final, 2–3.

²⁷ European Council: *Conclusions*. EUCO(2019) 29/19 (2019. december 12.), 1–4. A tagállamok közül egyedül Lengyelország nem vállalt kötelezettséget a célkitűzés megvalósítására, ezért az Európai Tanács 2020 júniusában újra megtárgyalja a kérdést.

megállapodásban kitűzött célnak, azaz nincs összhangban azzal, hogy törekedni kell a globális átlaghőmérséklet-emelkedés 1,5 Celsius-fokos küszöbön belül tartására.²⁸ Tizenkét tagállam már a klímátörvény megjelenése előtt levélben sürgette az Európai Bizottságot, hogy mielőbb, de legkésőbb 2020 júniusára készítse el az ambícióövelésre vonatkozó tervét, és a dekarbonizáció felgyorsítására szólítottak fel.²⁹ A klímátörvény jelenleg egyedül a 2050-re vonatkozó célt rögzíti, a 2030-as, valamint a 2030–2050 közötti időszakra vonatkozóan nem fogalmaz meg konkrét elérendő célt, hanem ezekre vonatkozóan csupán a felülvizsgálati eljárásrendet határozza meg.³⁰

A tagállamok egy csoportja aggodalmát fejezte ki, hogy a tervezet szinte kizárólagos hatalommal ruházza fel a Bizottságot a klímacélok meghatározását illetően.³¹ A tervezet egyik legszembetűnőbb javaslata ugyanis, hogy a Bizottság felhatalmazáson alapuló jogi aktusokat fogadhat el az uniós szintű kibocsátáscsökkentési pálya meghatározására vonatkozóan a megnövelni tervezett 2030-as, illetve a már meglévő 2050-es célérték között.³² A 2030-as cél jelenleg az 1990-hez képest legalább 40%-os kibocsátáscsökkentés, de a Bizottság szeretné ezt 50–55%-ra emelni. Több tagállam és a Parlament is jelezte már, hogy 55%-os célt szeretne látni a klímátörvényben.³³ A helyzet visszasságát mutatja, hogy a rendkívül ambiciózus célokat megfogalmazó tagállamok között több olyan is van, amelyik az elmúlt évtizedekben nem tudta csökkenteni a kibocsátását. Noha a Bizottság nem írhatja felül a 2030-as, illetve a 2050-es célokat, azt megteheti, hogy a 2030 és 2050 közötti kibocsátáscsökkentési pályát nem lineárisan határozza meg a delegált jogi aktusban, hanem gyors előrehaladást próbál kikényszeríteni már a 2030-as évek elején. A rendelettervezet alapján a Bizottság 2023. szeptember 30-ig, majd azt követően ötévente értékeli az EU által elért eredményeket, illetve a meghozott intézkedéseket. Amennyiben a Bizottság úgy ítéli meg, hogy az uniós intézkedések nem felelnek meg a klímasemlegességi célkitűzésnek, illetve nem biztosítják a megfelelő ütemű előrehaladást a kibocsátások csökkentése vagy az éghajlatváltozás elkerülhetetlen

²⁸ Climate Action Network Europe: *Leaked EU Climate Law Fails to Set the Required Pace of Urgent Climate Action* (2020. március 3.). Online: www.caneurope.org/publications/press-releases/1890-leaked-eu-climate-law-fails-to-set-the-required-pace-of-urgent-climate-action

²⁹ Petra Hannen: *EU Climate Law: Member States and Interest Groups Demand More Ambition*. *PV Magazine*, 2020. március 4. Online: www.pv-magazine.com/2020/03/04/eu-climate-law-member-states-and-interest-groups-demand-more-ambition/. A dekarbonizációt sürgető tagállamok: Dánia, Finnország, Franciaország, Olaszország, Lettország, Luxemburg, Ausztria, Szlovénia, Spanyolország, Hollandia, Portugália és Svédország.

³⁰ Európai Bizottság: *Javaslat. Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a klímasemlegesség elérését célzó keret létrehozásáról és az (EU) 2018/1999 rendelet (az európai klímarendelet) módosításáról*. COM(2020) 80 final (2020. március 4.), 2. cikk.

³¹ EU's Climate Law Faces Criticism on All Fronts. *Financial Times*, 2020. március 5. Online: www.ft.com/content/e388ecc4-5edd-11ea-8033-fa40a0d65a98

³² COM(2020) 80 final, 3. cikk.

³³ European Commission: *2030 Climate & Energy Framework*. Online: https://ec.europa.eu/clima/policies/strategies/2030_hu. Skydsgaard, Nikolaj: *EU States Call for Speedy 2030 Climate Plan ahead of U.N. Climate Summit: Letter*. *Reuters*, 2020. március 3. Online: www.reuters.com/article/us-climate-change-eu-eu-states-call-for-speedy-2030-climate-plan-ahead-of-u-n-climate-summit-letter-idUSKBN20Q0GS

hatásaihoz történő alkalmazkodás területén, akkor felülvizsgálja a teljesítési pályát, és megteszi a szükséges intézkedéseket.³⁴

A következőkben megvizsgáljuk, hogy a Bizottság részére adott felhatalmazás miként csökkenthetné a tagállamok ráhatását az uniós klímapolitika alakulására.

A felhatalmazáson alapuló jogi aktusok problematikája

Az uniós jogi aktusok köre a jogalkotási aktusok és a nem jogalkotási aktusok csoportjára osztható. A nem jogalkotási aktusok közé a végrehajtási aktusok, valamint a felhatalmazáson alapuló aktusok tartoznak.³⁵ Felhatalmazáson alapuló jogi aktusokat – vagy más néven delegált jogi aktusokat – a Bizottság alkothat, amennyiben erre a Parlament és a Tanács jogszabályban felhatalmazza. A felhatalmazáson alapuló jogi aktusok a jogalkotási aktusok lényegesnek (alapvetőnek) nem minősülő rendelkezéseit módosíthatják vagy egészíthetik ki. A Bizottság jogköre szigorúan behatárolt, hiszen azon túl, hogy nem módosíthatja a jogalkotási aktusok alapvető elemeit, a Parlament és a Tanács részéről kapott felhatalmazásnak pontosan tartalmaznia kell a hatáskör-átruházás célját, tartalmát, hatályát, illetve időtartamát. Ezen túlmenően a felhatalmazás gyakorlását a Parlament és a Tanács feltételekhez kötheti: a felhatalmazást visszavonhatják, vagy dönthetnek úgy, hogy a felhatalmazáson alapuló jogi aktus csak akkor léphet hatályba, ha nem emeltek ellene kifogást.³⁶

Fontos kiemelni, hogy szigorúan behatárolt keretek között a Bizottság – noha nem jogalkotási aktusi formában, de tartalmi értelemben mégis – tényleges jogalkotást is végezhet,³⁷ tekintettel arra, hogy akár rendelet, akár irányelv vagy határozat kiadásának keretében normatív szabályokat tud megállapítani, amelyek címében mindenképpen fel kell tüntetnie a „felhatalmazáson alapuló” megjelölést.³⁸ A gyakorlatban általában a Bizottság rendeletet ad ki.

A felhatalmazáson alapuló jogi aktusok elsődleges célja az uniós jogalkotás minőségének javítása, a jogszabályok ezáltal ugyanis egyszerűbbek és naprakészek tudnak maradni.³⁹ A delegált jogi aktusok lehetővé teszik az uniós jogalkotó számára, hogy a szabályozás megalkotása során elsősorban a központi elvek meghatározására koncentráljon. Emellett azáltal is csökkenti a jogalkotók terheit, hogy az adott jogi aktus kiegészítéséhez nem kell lefolytatni a hosszadalmas, időigényes jogalkotási eljárást.⁴⁰ A felhatalmazáson alapuló jogi aktusok elfogadásának részletes szabályozását a jogalkotás minőségének javításáról rendelkező intézményközi megállapodás (a továbbiakban: az intézményközi

³⁴ COM(2020) 80 final, 5. cikk.

³⁵ Blutman (2014): i. m. 154.

³⁶ EUMSZ 290. cikk.

³⁷ Blutman (2014): i. m. 155.

³⁸ Császár Máttyás: *Az Európai Unió intézményi jogi aktusai*. Szeged, Pólay Elemér Alapítvány, 2012. 97–98.

³⁹ Intézményközi megállapodás az Európai Parlament, az Európai Unió Tanácsa és az Európai Bizottság között a jogalkotás minőségének javításáról. HL L 123/1. 2016. május 12. 26. bek.

⁴⁰ Császár (2012): i. m. 97.

megállapodás) tartalmazza. A delegált jogi aktusok megalkotásának első állomásaként a Bizottság konzultációt folytat a tagállamok képviselőiből álló szakértői csoportokkal, majd lehetőséget biztosít az uniós polgárok, valamint az érdekelt szervezetek számára, hogy visszajelzést adjanak a szövegtervezettel kapcsolatban. Miután a Bizottság elfogadta a tervezetet, a Parlament és a Tanács számára fő szabály szerint két hónap áll rendelkezésre a jogszabály megvívására. A Parlament és a Tanács vétőjoga akkor lehet hatékony, ha igazolható, hogy a felhatalmazáson alapuló jogi aktus a tartalma révén tagállami hatásköröket sért, vagy tartalma a megadott felhatalmazásnak nem felel meg. Abban az esetben, ha nem emelnek kifogást, hatályba lép a Bizottság felhatalmazáson alapuló jogi aktusa.⁴¹ Mindemellett az intézményközi megállapodás megállapítja, hogy az alapvető jogi aktus mind határozott, mind határozatlan időtartamra adhat felhatalmazást a Bizottság számára felhatalmazáson alapuló jogi aktusok elfogadására.⁴²

A delegált jogi aktusok megalkotásának, illetve elfogadásának folyamatából látható, hogy ha a Bizottság nem veszi figyelembe a tagállami szakértők által felvetett aggályokat, akkor a Parlament és a Tanács csak az eljárás végén egy „igen” vagy egy „nem” kimondásával befolyásolhatja a Bizottság jogalkotását. Mivel a Bizottságnak is érdeke, hogy ne vétőzzék meg a felhatalmazáson alapuló jogi aktust, a legtöbb esetben mutat némi rugalmasságot a tagállami szakértők felvetései iránt. Arra is volt azonban már példa, hogy a Bizottság kitarzott az eredeti szövegtervezete mellett, és a Tanács megvívta a jogi aktust. Ebből kifolyólag fennáll a lehetősége, hogy akár a tagállamok, akár a parlamenti képviselők közül többen fenntartásukat fejezik majd ki a klímatervezési fenti rendelkezésével kapcsolatban. Az aggályok megfogalmazásának valószínűsége az is alátámasztja, hogy 2019 tavaszán a Bizottság az új megújulóenergia-irányelvhez⁴³ kapcsolódóan delegált jogi aktus keretében⁴⁴ állapította meg a bioüzemanyagok fenntarthatósági kritériumait, amely aktus hatálybalépését számos vita előzte meg. Az európai gazdák és termelőszoövetkezetek a delegált jogi aktus elutasítását kérték a Parlamenttől, a Parlamentben azonban megoszlott a vélemény a Bizottság tervezetéről. A Parlament végül nem akadályozta meg a bizottsági jogalkotást, azonban egyértelműen feszültséget okozott, hogy nem volt lehetősége módosítani a szövegtervezeten.⁴⁵ Tekintettel arra, hogy a klímacélok meghatározása milyen szenzitív területnek számít, elképzelhető, hogy a Parlament nem fogja támogatni a Bizottság felhatalmazását, bár ez kevésbé valószínű. A valószínűbb az, hogy ha valaki, akkor a Tanács lesz az a két társjogalkotó közül, amelyik nem fogja megadni a Bizottságnak a felhatalmazást.

⁴¹ COM(2020) 80 final, 9. cikk.

⁴² Szegeci László: Nem jogalkotási eljárások. In Bóka János – Gombos Katalin – Szegeci László: *Az Európai Unió intézményrendszere*. Budapest, Dialóg Campus, 2019b. 178.

⁴³ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/2001 irányelve (2018. december 11.) a megújuló energiaforrásokból előállított energia használatának előmozdításáról. HL L 328, 2018. december 21.

⁴⁴ A Bizottság (EU) 2019/807 felhatalmazáson alapuló rendelete (2019. március 13.). HL L 133, 2019. május 21.

⁴⁵ Sarantis Michalopoulos: EU Parliament Unwilling to Reject Commission's Biofuel Criteria. *Euractiv*, 2019. március 25. 1–4. Online: www.euractiv.com/section/agriculture-food/news/eu-parliament-unwilling-to-reject-commissions-biofuel-criteria/

Tagállami aspektusból szemlélve a felhatalmazáson alapuló jogi aktusok kapcsán már önmagában az is feszültséget okozhat, hogy sokszor nem egyértelmű: a kiegészítendő jogszabály mely rendelkezései minősülnek alapvetőnek, és melyek azok, amelyeket a Bizottság kiegészíthet, módosíthat. A klímatorvény esetében az uniós szintű kibocsátáscsökkentési pálya kulcsfontosságúnak tűnik, hiszen lényegében meghatározná az időközi (például éves) célértékeket uniós szinten. A tagállamok tehát úgy érezhetik, hogy a Bizottság egy rendkívüli fontossággal bíró kérdésben akár teljesen önállóan, a tagállamok lényegi beleszólását megkerülve hozhat döntéseket.

Mindezek mellett a tervezet alapján a tagállamoknak az éghajlatváltozás hatásaihoz alkalmazkodási stratégiákat, terveket kell kidolgozniuk, illetve végrehajtaniuk a klíma-semlegesség elérése érdekében. A Bizottság az uniós intézkedésekhez hasonlóan ötévenként értékeli a cél érdekében tett nemzeti intézkedéseket és az előrehaladást, és ajánlásokat ad ki, ha következetlenségeket talál, vagy ha úgy ítéli meg, hogy egy tagállam intézkedései nem elegendők, illetve nem összeegyeztethetők az éghajlat-semlegesség 2050-es célkitűzésével és az ahhoz vezető kibocsátáscsökkentési pályával vagy az alkalmazkodás területén történő folyamatos előrehaladással. Az ajánlásokat, ámbár azok nem bírnak kötelező erővel, a tagállamok nem hagyhatják figyelmen kívül.⁴⁶ A tervezet előírja számukra, hogy a „kellő mértékben, a tagállamok közötti, valamint az unió és a tagállamok közötti szolidaritás szellemében” figyelembe kell venniük őket. Amennyiben az adott tagállam nem veszi figyelembe a rá vonatkozó ajánlást, azt a Bizottság számára meg kell indokolnia.⁴⁷

Összegzés

Az uniós környezetpolitika hosszú utat járt be, amíg megvalósult a jelenlegi keretrendszere. Noha az integráció kezdetén a tagállamok részéről nem mutatkozott igény közös környezetvédelmi rendszer létrehozására, napjainkban a környezetpolitika az uniós szabályozás egyre jelentősebb szegmensét képezi. Az uniós környezetvédelem alapvető szerepet tölt be a tagállamok nemzeti környezetvédelmi szabályainak alakításában is, ugyanakkor a szabályok betartása, illetve végrehajtása nem zökkenőmentes. A kötelezettségszegési eljárásokat tekintve a környezetvédelmi jogsértések kiemelkedő arányt képeznek.⁴⁸

⁴⁶ A C-322/88. sz. Salvatore Grimaldi v. Fonds des maladies professionnelles ügyben 1989. december 13-án hozott ítélet: A Bíróság az ügy során megállapította, hogy „a nemzeti bíróságok kötelesek figyelembe venni az ajánlásokat az eléjük terjesztett viták eldöntése során, különösen akkor, amikor megvilágító erejük a végrehajtásukra elfogadott nemzeti intézkedések értelmezésénél, vagy akkor, amikor kötelező közösségi rendelkezések kiegészítésének szánták”. Az ajánlások tehát nem kötelezőek, de joghatással bírhatnak. (Blutman [2014]: i. m. 176.)

⁴⁷ COM(2020) 80 final, 6. cikk.

⁴⁸ A legfrissebb adatok alapján a 2018-ban indított kötelezettségszegési eljárásból az alábbi területek a leginkább érintettek: 1. belső piac, ipar-, vállalkozás- és kkv-politika (101); 2. mobilitás és közlekedés (97); 3. környezetvédelem (73). Lásd Európai Bizottság: *2018 Commission Report and Fact Sheets on Monitoring the Application of EU Law* (2019. július 4.). Online: https://ec.europa.eu/info/publications/2018-commission-report-and-factsheets-monitoring-application-eu-law_en